

Arvostava ja rakentava kritiikki on vertaisarvioinnin ytimessä

Tieteellisten artikkeleiden kirjoittamiseen ja julkaisemiseen olennaisesti liittyvä vertaisarviointi herättää usein kiivasta keskustelua tutkijoiden ja tiedelehtien toimitusten keskuudessa. Vertaisarviointi on prosessina erilainen tekstin kirjoittajalle, sen arvioijalle tai tiedelehden toimitukselle, joka kantaa vastuun prosessin etenemisestä kommentaattorina ja viestinviejänä, mutta loppuviimein myös päätösvaltaisena tuomarina. Kirjoittajalle (ja myös arvioijalle!) prosessi voi parhaimmillaan olla käänteentekevä oppimiskokemus – huonoimmillaan kenties kokemus siitä, että oman tutkimuksen arvoa ei ole tunnustettu, eikä kritiikkiä kuvattu rakentavalla tavalla. Vertaisarvioinnin parissa työskennellessään lehden päätoimittajan tulee pohtia, kuinka omalla toiminnallaan edistäisi vertaisarviointiprosessien läpikäymistä eettisesti kestäväällä, sekä kirjoittajia että arvioijia arvostavalla tavalla. Horisontissa siintävänä tavoitteena on olla mukana mahdollistamassa oman lehensä voimin tutkimustiedon riippumattomuutta, laadukkuutta ja tieteenalan kukoistamista.

Myös *Nuorisotutkimus*-lehdessä keskustellaan vertaisarvioinnista ja kuinka sen toteuttamisessa pystyisimme varmistamaan nuorisotutkimuksellisen tiedontuotannon laatua arvioinnin myötä ja toimimaan tekstien arviointiprosessin osapuolena arvostavaa ja rakentavaa kritiikkiä vaalien. Tämä tehtävä edellyttää lehden toimituskunnalta kotimaisen tutkimus- ja tutkijakentän laajaa ja syvällistä tuntemusta, sillä jokaiselle käsikirjoitukselle pyritään löytämään tutkimusaiheen ja metodologian kannalta mahdollisimman hyvin sopivat vertaisarvioijat. Piirit ovat Suomessa kohtuullisen pienet, joten arvioijia etsittäessä tulee myös ottaa huomioon, ettei yksittäistä tutkijaa kuormiteta refereepyyntöillä liian tiuhaan.

Olemme linjanneet lehdessä siten, että julkaistavissa artikkeleissa nuorisotutkimuksen tulee olla yksi tekstiä läpileikkaava teema tai lähestymistapa. Tällöin nuoret tai nuoruus eivät ole vain jonkun tarkasteltavan ilmiön, kuten oppimisen tai harrastamisen, tapahtumapaikka. *Nuorisotutkimus*-lehdelle vertaisarviointia kirjoittavan kollegan onkin tärkeää pitää nämä lehden linjaukset mielessään ja tarvittaessa ottaa arviointilausunnossaan kantaa myös tekstin nuorisotutkimuksellisuuteen.

Päätoimittajamme Anna-Maija Niemi osallistui marraskuussa Kasvatustieteen päivien yhteydessä Turun yliopistolla pidettyyn tiedelehtien vertaisarviointia käsittelevään seminaariin, jossa vertaisarviointia tarkasteltiin tiedelehtien toimittajien, kirjoittajien ja arvioijien näkökulmista. Seminaarin ja siitä kumpuavan jatkotyöskentelyn tavoitteena oli tarjota tutkijoille yhä parempia työkaluja tutkimuksen laadun varmistamiseen (ks. myös Kouvo 2024). Osallistujien yhteisen keskustelun pohjalta laadittiin hyvän vertaisarvioinnin teesit, jotka käyttöönottamalla ja niistä tiedottamalla pyritään vakiinnuttamaan perustaa luotettavalle, jokaista osapuolta arvostavalle arviointiprosessille. Teesit kuuluvat näin: 1) *Lausunto pohjaa tieteellisiin perusteluihin eikä arvioijan mieltymyksiin*, 2) *Prosessi on sujuva, hyvin kommunikoitu ja läpinäkyvä*, 3) *Viestintä on selkeää, johdonmukaista, rakentavaa ja osapuolia arvostavaa* ja 4) *Vertaisarvioinnin tunnustamisen käytännöt kannustavat arvioimaan*. Osana sivistyksen teemavuotta on parhaillaan käynnissä myös Kvs-säätiön koordinoima #Vertaisarvioin-kampanja,

joka kutsuu mukaan tiedeyhteisön toimijoita, päättäjiä ja tieteestä kiinnostuneita kansalaisia tieteen näkyväksi tekemisen ja tutkimustyöstä saatavan laajemman ymmärryksen äärelle (<https://kansanvalistusseura.fi/hankkeet/vertaisarvioin-kampanja/>). Myös *Nuorisotutkimus*-lehti osallistuu kampanjaan ja haluaa haastaa lukija- ja kirjoittajakuntansa mukaan tekemään näkyväksi välttämätöntä, mutta usein näkymätöntä tutkimuksen laadunvarmistustyötä.

Käsillä olevassa lehdessä julkaistaan kaksi vertaisarvioitua artikkelia. **Ninni Lankinen** tarkastelee artikkelissaan maahanmuuttotaustaisten tyttöjen perusteluja omille peruskoulun jälkeisille koulutusvalinnoilleen. Symbolisen väkivallan käsitteen avulla hän analysoi, millaisiin rakenteellisiin seikkoihin nämä valinnat kytkeytyvät. Artikkelissaan hän osoittaa, että symbolinen väkivalta ja valkoisen suomalaisuuden normalisointi rajaavat etenkin näkyviin vähemmistöihin kuuluvien tyttöjen koulutushorisontteja. **Kati Kallinen** puolestaan tarkastelee artikkelissaan kuudentoista perhehoitoon sijoitetun lapsen kokemuksia kodista henkilökohtaisen elämän ja kuulumistyön käsitteitä analyysissä hyödyntäen. Artikkelit tuottaa uutta tietoa kotiin liittyvistä kokemuksista erityisesti perhehoidon kontekstissa.

Vertaisarvioitujen artikkelien lisäksi numero tarjoaa laajan ja kiintoisan kattauksen muita nuorisotutkimuksellisia tekstejä. Numerossa julkaistaan **Eeva Sinisalo-Juhan** (*Nuorisotyön tekijä ihmisoikeuskasvattajana*), **Leea Lakan** (*Takarivin tekstikäytännöt*) ja **Taina Heinosen** (*Mielenterveysongelmien kehystämä osallisuus*) väitöstilaisuuksissaan pitämät lektiot.

Näiden lisäksi lukija pääsee tutustumaan kolmeen katsaustekstiin. **Jaana Lähteenmaan** ja **Julia Saarholmin** hatkaamiseen – lastensuojelulaitoksesta luvatta poistumiseen – keskittyvään katsaukseen, **Riikka Puhakan**, **Mari Pienimäen** ja **Maarit Marttilan** luonnossa liikkumista ja seikkailemista nuorten hyvinvointia tukevana elementtinä tarkastelemaan tekstiin sekä **Virve Toivosen**, **Tiina Valkendorffin**, **Antti Kivijärven**, **Taina Kyrönlammen** ja **Harry Lunabban** kriittiseen pohdintaan osallisuuden ja suojelun välisestä ristiriidasta lapsia ja nuoria koskevan tutkimuksen tutkimuseettisissä ohjeistuksissa.

Numerossa julkaistaan myös **Päivi Kopsen** kirja-arvio ihmisen mahdollisuuksista kohdata toislaajiset eläimet. Vuosikerran viimeisen numeron päättävät nuorisotutkimuksen professori **Päivi Honkatukian** Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan juhlaseminaarissa pitämä juhlapuhe *Varjoista valoon – nuorten yhteiskunnallinen ääni ja mielikuvituksen voima* sekä **Mikko Meriläisen** ja **Maria Ruotsalaisen** vastine, jossa he jatkavat edellisessä numerossa aloitettua keskustelua nuorten digipelaamisesta.

Lehden toimitus toivottaa kaikille lukijoilleen levollista loppuvuotta ja tulevaa!

Anna-Maija Niemi ja **Mira Kalalahti**

päätoimittajat

Lähteet

Terhi Kouvo (2024) Vertaisarviointi on tutkimuksen perusta – Opit otetaan haltuun tutkijoiden ja tiedejulkaisujen tekijöiden voimin. *Aikuiskasvatus*, 3 (44), 215–2019.